

Ubodzy miasta Poznania w Kartotekach Towarzystwa Dobroczynności Dam Polskich 1845-1853

„Życie, nieszczęście, samotność, opuszczenie, bieda – to pola bitew, które mają swoich bohaterów; bohaterów nieznanymi, większych nieraz od bohaterów głośnych na cały świat”¹ - pisał w „Nędznicach” Victor Hugo. Dziewiętnastowieczni twórcy chętnie czynili osoby ubogie bohaterami swoich dzieł - pojawiali się nie tylko na kartach książek (np. u B. Prusa, S. Żeromskiego czy M. Konopnickiej), ale także w twórczości malarskiej — u A. Gieryskiego, J. Szermentowskiego czy J. Chełmońskiego.

Ubodzy są również bohaterem niniejszego projektu, którego celem naukowym jest analiza zbiorowości osób, będących beneficjentami Towarzystwa Dobroczynności Dam Polskich w mieście Poznaniu na podstawie prowadzonych przez nie Kartotek. Efektem realizacji projektu będzie opracowanie i stworzenie ogólnodostępnej bazy osób ubiegających się o pomoc opisywanej instytucji w XIX wieku. Obecnie kartoteki, które chcę uczynić przedmiotem badań, znajdują się w zasobach Biblioteki Kórnickiej PAN - składająca się z dwudziestu dwóch teczek *Kartoteka (alfabetyczna) podopiecznych Tow. Dobroczynności Dam Polskich w Poznaniu z notatkami Celestyny Działyńskiej o zapomogach* (sygn. BK 07508/1-22) oraz *Kartoteka podopiecznych Tow. Dobroczynności Dam Polskich w Poznaniu według obwodów* (sygn. BK 07507). W sumie obie kartoteki zawierają prawie 1500 kart, na których scharakteryzowano osoby starające się o pomoc Towarzystwa. Pojedyncza karta z kartoteki zawiera informacje na temat imienia i nazwiska osoby ubiegającej się o pomoc, miejsca zamieszkania (o ile nie była to osoba bezdomna), a także krótka charakterystykę sytuacji życiowej. Odnotowana jest także informacja dotycząca udzielonej pomocy.

Pytania, jakie stawia projekt, dotyczą nie tylko charakterystyki beneficjentów, ale także form udzielanej pomocy oraz czynników zewnętrznych, takich jak konflikty zbrojne (powstanie wielkopolskie roku 1848) czy powodzi, które nękały miasto w tym okresie, a które miały wpływ na ubogich mieszkających w Poznaniu.

Projekt zakłada następujące etapy pracy: zebranie informacji o źródle oraz jego twórcy, krytykę oraz transkrypcję, przeprowadzenie analiz ilościowych oraz jakościowych oraz prezentację efektów przeprowadzonych badań w postaci trzech artykułów oraz internetowej bazy beneficjentów. Podczas poszczególnych etapów pracy wykorzystana zostanie nie tylko klasyczna analiza źródła, ale również z komputerowa analiza danych, która pozwoli uchwycić zależności pomiędzy np. wykonywanym zawodem a formą udzielanej pomocy.

Obecnie w Poznaniu brakuje prac poświęconych działalności dobroczynnej i jej beneficjentów w XIX wieku. Przeprowadzone w ramach projektu badania mogą stać się przyczynkiem do szerszych badań na dziewiętnastowiecznym społeczeństwie miejskim, tym razem uwzględniając wszystkie warstwy społeczne. Powstała w wyniku projektu baza, która umieszczona zostanie na internetowej platformie, będzie stanowiła narzędzie pracy nie tylko dla historyków, ale także dla genealogów, socjologów, ekonomistów

¹ V. Hugo, *Nędznicy*, tom III, przeł. K. Byczewska, wyd. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1980, s. 114.